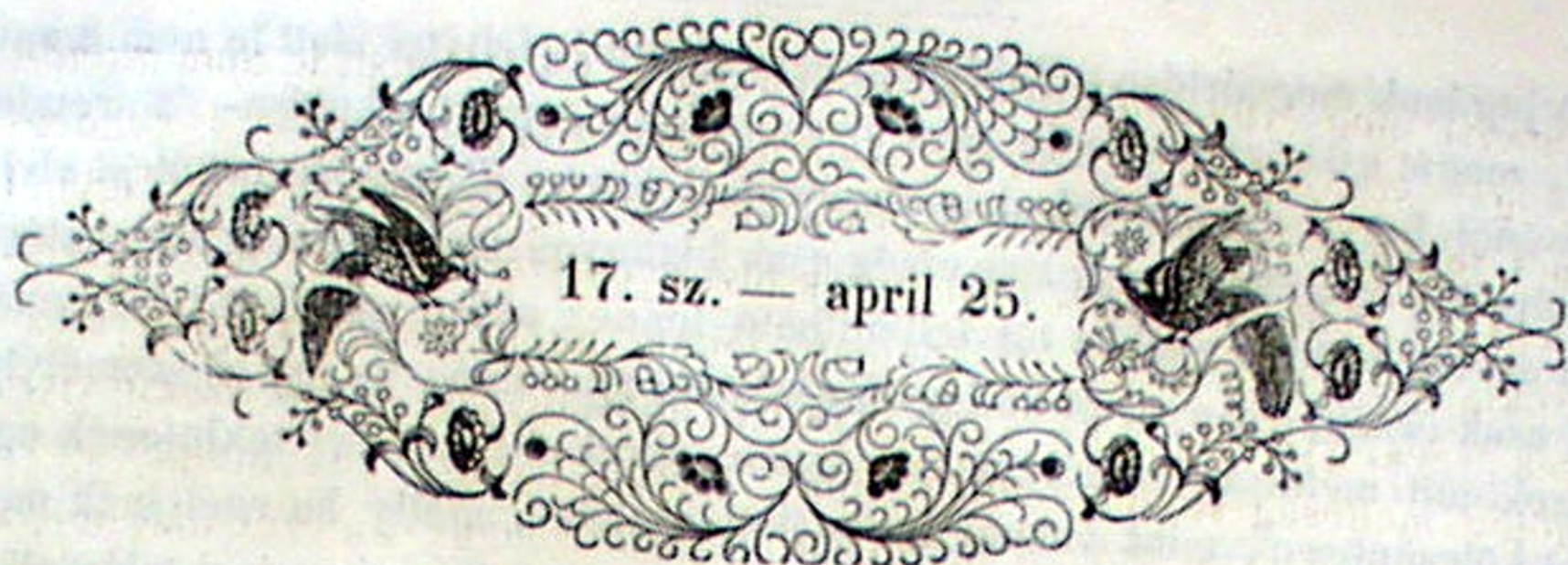




EGY HÖLGYHÖZ CZÁFOLATUL.

Nem ismerek civilizált társaságot, bármilly szabad szellem lengje is át polgári szerkezetét, vagy vallási elvű legyen is, melly a' tárgyban, miről egy pár rövid 's komoly szót mondani akarok, a' korlátlan szabadság elvéből kiindulva, minden egyes egyéneknek szeszélyes változékonyságát eltűrné; nem is azért szólamllok fel, mintha az, miről szólani fogok, legalább a' kereszténység világában évezred 's századok óta közönségesen tudva nem lenne: de mivel nem épen olly régen egy ellenkező érzésű 's ellenkezőt vitató hölgygyel találkoztam, ezen a' szépnemnek szentelt lapokban annyival is inkább nem leszen felesleges vitatkozásunk tárgyáról szólani, mivel ez az egész hölgyserget igen közelről érdekli.

Hölgyem ugyanis azt vitatta, hogy a' férj- 's nőnek boldogságát, egész élete nyugalmaát nincsen valami kárhuzatosabban korlátozó, mint a' házasságnak felbonthatatlansága. A' legtulzóbb szabadelműségnek sem jutott még eszébe ezt megtámadni, 's komolyan felforgatni akarni, annál inkább csudálkoztam, egy hölgynek illy szerénytelen, szabadosságra hajló, az Isten által parancsolt, és az ész által helyeselt intézvényt roszaló gondolkozásmódján!

Hasztalanul mondtam, hogy igen jól van az úgy elintézve, hogy az egyszer érvényesen mind vallási-, mind polgárilag követelt kellékekkel megkötött házassági szövetség felbonthatatlan; hasztalanul, hogy ezt így kívánja mind az embernek egyéni méltósága, mind a' házassági szövetségnek szent célja. Engedjék meg önök, tisztelt hölgyek, hogy az akkor elmondottakat itt ismételhessen!

A' házasságnak felbonthatatlanságát követeli először az embernek egyéni méltósága. Az ember személyével összeforrott méltóságáról saját legszen-

tebb jogának megsértése nélkül soha semmi szin 's feltétel alatt le nem mondhat, magát eszközzé soha le nem alacsonithatja, mert alkotása- 's rendeltetésénél fogva észszel felruházott erkölcsi lény. E' szigorú erkölcsi elvből indulva ki, ha a' házassági szövetség csak bizonyos szerződésileg meghatározott évekig tartó 's ezeken túl felbontható lenne: akkor mindkét fél egymásnak csak érzéki gyönyöreit kielégítő eszközül aljasulna, és így a' személylyel összekötött méltóság veszélyeztetve lenne, mert a' felek úgy tekintenék egymást kölcsönösen, mint valami használati eszközt, melly ha céljának megfelelt, vagy elavult, nemcsak hogy érdekét veszítette, de mivel talán alkalmatlan 's csak helyet foglal, félretétetik. Ki nem látja által, hogy az illy eljárás sérti az embernek méltóságát; mert csak bizonyos meghatározott évekre kötni szerződést nem annyi-e, mint magát áruba bocsátani? mint magát csupán csak használatra átadni? Nem egy szelidebb neme lenne-e ez a' rab-szolgaságnak? És nemde ez egy szívet rázó, az önkényileg eltiport személyes jog- 's méltóságra könyűt csaló sors? Hát árúvá akarhatná-e magát lenni egy hölgy, hogy majd midőn a' szerződésileg kikötött évek alatt arczvirágait elhullatva, ezeknek eltelte után férjének többé nem tetszenék, a' nagy világba elüszeltethessék? Nem lenne-e ez a' legvértőbb jogsérelem? A' személyes méltóság fentarthatásának tekintetéből tehát igen czélszerű, sőt szükséges a' házasságnak felbonthatatlansága.

De e' mellett küzd, másodszor, a' házassági szövetségnek célja is. A' tiszta moralon alapuló ész 's az erkölcsi szigorúság a' házassági szövetséget nem érzéki gyönyöröknek elvezeteért, de az Isten által kitűzött cél létesíthetésének tekintetéből helyeslik. Az érzéki gyönyör csak mellékes, a' főcél létesíthetésére segítő eszköz. Tudjuk, hogy e' főcél nem más, mint a' legtokéletebb erkölcsi jónak terjesztése, mi az Istennek bölcs akarata szerinti emberiség szaporodása, és a' világra jött új egyéneknek erkölcsös emberekké való kiképzése által érhető el. Ugyde e' szent cél csak akkép létesíthető, ha a' házassági szövetségben — mint ama cél utolérhetésére eszközül szolgáló alapon — mind a' két fél egy szív, egy lélek, egy érzés, gondolat 's akarat, egymást kölcsönösen tisztelő 's szerető, saját- 's a' köz javára egyenlő buzgalommal törekvő, egymás életét kellemesítő, egymást nemesítő, és legfőbb erkölcsi javokra, rendeltetésöknek betöltésére egyesített erővel munkáló. E' szerint a' házas felek közt egy tökéletes, korlátlan, benső, lelki rokonságnak kell okvetlenül létezni. De nem lenne-e minden józan ész- 's minden szent érzéssel ellenkező ezen barátságot vagy szeretetet — mellynek a' moral szerinti alapja nem az állati ösztön kielégítése, hanem egy magasabb, maga a' teremő által kitűzött erkölcsi cél — egy meghatározott bizonyos ideig tartó korlátok közé szorítani? Kiszámítható-e előre, meddig fog a' szeretet tartani? Nem lenne-e magokra a' felekre nézve szomorúan búslító, szövetségkötéskor, midőn forró érzésben ver egymás felé a' szív, egy időt meghatározni, mellynek gyors elreppenése után a' szövetségnek boldogan összefüző láncza szétzúzható? — A' lélek-, a' szívnek medré-

ből felforró barátság vagy szeretet az idő 's tér hatalmának korlátai közé nem szorítható, ezeknek határt szabni nem lehet. Ha a' házassági szövetségnek csupán csak az érzéki ingereknek kielégítése lenne célja 's alapja, akkor igen, ez ingerszülte tűznek elhamvadásával egy részről betöltve levén a' szövetségkötésre ingerlő cél, más részről nem levén más összesítő érdek, a' felek azonnal önkényileg lemondhatnának egymásnak birtokáról 's szabadokká tehetnék magokat; ámde tudjuk, hogy nem szabad egyedül 's kizárólagosan érzéki ösztönytől vezéreltetni; tudjuk, hogy ez alárendelt indok mellett más szentebb érdeknek kell a' házassági szövetségnek alapjaul szolgálni, különösen pedig egy erkölcsi méltóságú lény-, mint az embernek egy olly fontos, rendeltetése-, méltósága- 's boldogságával összekötött lépésnél, mint a' nemi szövetség az, nem illik, nem szabad, állati ösztönöknek hódolva, érzéki ingerek kielégítése utáni vágytól, hanem az ész 's erkölcsi törvények iránti hódoló tisztelettől kell vezettetnie. Az ész és erkölcsi törvények pedig a' két különböző neműek egyesülésénél az érzéki ösztönt csak mellékes indoknak tekintik, 's inkább követelik a' feleknek tiszta, korlátlan lelki rokonságát, a' teremő céljának saját akarata szerinti lélesítését, a' gyermekeknek erényes emberekké leendő képezését, szóval: saját 's az emberiség javának szellemileges előmozdítását. És mindezeknek állandóságát, gyakorlási kötelezettségét csak egy meghatározott bizonyos időre akarnók-e kiterjeszteni? Célirányos, erkölcsiségre vezető lenne-e, ha egyik fél a' másiknak mondhatná: te szép vagy, szereltek, azért veled akarok élni, de csak addig, míg arczbámaid virulnak, ezentul nem kellesz; a' gyermekekről, kiket nemzendünk, ezeknek neveléséről, testi 's lelki szükségüknek kielégítéséről, az élet terheinek kölcsönös viseléséről azontul tudni nem akarok? Mi névvel bélyegezhető az illy szerződés? Nem volna-e ez annyi, mint az elhagyott felet csupán eszközül szolgáló gépezetnek tekinteni, mellyet ha elhasználtak, elvetnek? És ez nem annyi-e, mint a' minden emberben rejlő istenség szikrájának bünös megszenteltelenítése?

Ha a' házassági szövetség általánosan 's mindenkor felbontható lenne, különösen ez mindég károsabb lenne az asszonyra, mint férfiura nézve, és így az asszony mindég több 's nagyobb jogsérelmet szenvedne. Az asszonynak csak ugy megvan saját méltósága, mint a' férfiúnak; az erkölcsi lényeknek sorában ő egy gyönyörű virág, mellyet méltóságában bün nélkül megsérteni nem lehet. Az asszony saját méltóságáról épen ugy le nem mondhat, mint a' férfiú. Valamint tehát ő magát eszközül le nem alacsonithatja, ugy a' férfiú is jogsértés nélkül őt eszköznek nem tekintheti. De ha a' házassági szövetség felbontható, akkor az asszony csak ollyan, mint valami eszköz. Neki pedig megvan méltósága, melly személyével életének végső határáig elválaszthatlanul összefűzött: következőleg ugy kell tekinteni, ugy kell tisztelni, mint erkölcsi személyt; de nem tekintetnék ugy, ha nem életének végső perczeig, hanem csak egy meghatározott bizonyos időre kötné magához a' férfiú, mi nemcsak személyes méltóságát sértené az asszonynak, de

hasonlíthatlanul jogsértőbb lenne reá, mint a' férflura nézve. Természetes, hogy a' férj akkor válnék el nejétől, midőn már ennek külső bájai elenyésztek, arczrózsái elhervadtak, szemsugárai megtörtek, — miután fiatalságát, szépségét a' férfinak feláldozta. Ha a' házasság felbontható lenne, akkor a' férj jogszerűleg tartoznék az asszonynak minden kincseit, előnyeit visszaadni, oly testi 's lelki állapotba visszahelyezni, mellyben volt, midőn őt nejévé tette. Lehetséges-e ez? Visszavarázsolhatja-e a' férj neki fiatal éveinek rózsás korányát, arany álmait, reményeit, bájos arczának szép virágait, szemtüzét, fiatal keblének hevét, szóval: minden kincseit, mellyekért őt társul választá? Ugy-e nem? Igazságos, méltányos lenne-e tehát az asszonyt, miután az életnek üdvét a' férjével megízleltette, gyönyörű korát, testének kellemeit feláldozta, mintegy haszonvehetlen eszközt ellaszítani, eldobni?

Szükségtelennek látom több okokkal támogatni a' házasságnak felbonthatatlanságát. E' kevés is minden erényes elvű embert meggyőzhet, mi féktelen szabadosságra vezető lenne az, ha az emlitem hölgy véleménye az életbe tettelesen átmenne. Szolgáljanak az itt elmondottak tanuságul arra, hogy ne a' fiatal vérnek ábrándokba ringató heve, ne érzékmámor, ne elszeleskedés, hanem higgadt vér, komoly megfontolás, a' rózsák- 's töviseknek elfogadására sárga tartó szilárd elhatározottság vezessenek mindenkit a' házassági frigynek megkötésére, mert a' lépés, mit ekkor tesz, nem máától holnapig terjed, hanem az élet fáklyájának végső ellobbanásaig, mi ha balul történt, megsiratni, keserűen megbánni lehet, de megváltoztatni nem!!

S z a b ó R i c h a r d.

B O S Z Ú.

(V é g e.)

IV.

Könnyedén hasítá két hattyú a' kékesen sima vitzükört, 's negédesen hajlongának a' lágy elembe; virágszegett partjain harmatgyöngyöket tördelének a' pongyolán szétterülő napsugárok; csalogányok dallák a' szentimát a' reggeli áldozatként ég felé gombolygó illatárhoz.

A' kertnek regényes fordulatain egy ifju lovag andalgott, fekete tollas gucsmája alól szögfürtjei gyűrűzének vállaira; fiatal, de barkósulni kezdő arczvonalmairól a' vitézség önérzete sugárzott; fűzöld dolmánya derekáig simult, 's a' kardkötőnek aranybojtjai festőileg rojtozának királyszín nadrágján, melly alulról kaczerós szabásu topánjának rojtjai közé szorult. Mozdulataiban utánhajlongott mesterileg készült kardja, szembeötlőn kikeresett cifrázataival. Most épen a' virágcsoportozatok közé ért, kinyújtott kezei a' legszébbik rózsabimbót törék le az ágról. A' letört virággal kezében még mozdu-